

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

J. Horsman, Dordrecht

Bijbelse motieven (slot)

Als we een fles bekijken, zien we een breed ondergedeelte, dat zich plotseling vernauwt tot een hals. De doorsnede is daar vele malen kleiner. Als je alle punten van de bodem loodrecht naar boven trekt dan vallen de meeste punten buiten de doorsnede van de hals. In de geschiedenis die God met de mensen gaat, zie je vaak zo'n versmalling optreden. Ik noem dat voor mezelf:

het flessehalsmotief

Direkt al bij de eerste mens zien we een scheiding optreden.

Seth tegenover Kaïn. De nazaat van Kaïn, Lamech is volledig onafhankelijk van God geworden. *Een man sloeg ik dood om mijn wonden; een knaap om mijn striem.* Enos, nazaat van Seth begint de naam des HEREN aan te roepen.

Maar na verloop van tijd worden de mensen met elkaar zo hopeloos slecht dat het God zelfs berouwde dat hij mensen had gemaakt.

En dan komt die enorme vernauwing, die insnoering: de zondvloed. God gaat alleen verder met Noach. Een nieuw begin. Maar na een tijd is het kennen van de Here God weer zo verwaterd dat Abraham wordt geroepen. Een nieuw begin. Een moeizaam begin, maar er komt een volk. Een volk dat uit Egypte geleid wordt. Een volk, dat een nieuw land krijgt. Een schone lei een nieuwe poging van de Here God?!

Het lijkt spoedig weer te mislukken.

Het gouden kalf

De echo van de tien woorden is nog maar nauwelijks verklonken of het volk wordt ongeduldig. Mozes blijft langer weg dan verwacht en het volk zegt: *deze Mozes, die man die ons uit Egypte heeft gevoerd we weten niet wat er van hem geworden is.* Ze verlangen van Aäron dat hij een gouden kalf maakt. Daar geven ze goddelijke eer aan. Ik denk dat hier sprake is van zonde tegen het eerste gebod en dat Aäron nog probeert het terug te brengen tot zonde tegen het tweede gebod. Hoe dan ook, het volk komt in groot gevaar. De toorn van God staat hier op het punt om het volk te vernietigen.

Alleen Mozes zal overblijven.

Naar mijn gevoelen was hier bijna weer een nieuwe vernauwing gekomen. Zoals Noach een nieuw begin was, zoals Abraham een nieuw begin was, zo lijkt Mozes hier op het punt te staan een nieuw begin te worden. Dan zou het hele volk Israël Mozes nageslacht geweest zijn.

Voor zover wij kunnen zien heeft Mozes al zijn gaven nodig om de Here tot andere gedachten te brengen.

Ballingschap

Een heel duidelijke vernauwing is ook de ballingschap.

De scheuring van het rijk in twee helften lijkt al een voorspel daartoe. Het noordelijk rijk vervalt steeds meer en wordt weggevoerd naar Assyrië zonder veel sporen na te laten. Het zuidelijk rijk valt voor het geweld van de Babyloniërs en het beloofde land wordt een woestenij. *De wegen naar Sion treuren omdat er geen feestgangers zijn.* Alsof het voorloed afgelopen is. Geen flessehals, naar de kurk op de fles, zo lijkt het. Maar zie – de kurk lekt. Een overblijfsel keert weer.

Niet met veel macht en luister. Het lijkt na de ballingschap maar een krakemikkig herbegin. De tempel en de stad verrijzen niet onmiddellijk weer in volle glorie – integendeel: langzaam en onder tegenwerking ontstaat er weer iets dat de naam Jeruzalem kan dragen.

Is God oneerlijk?

Als kind vond ik het niet eerlijk dat het volk Israël als enige was uitverkoren. En die andere volken dan?

Het flessehalsmotief leert mij iets anders. Was de Here God dan niet met de

Inhoud

- 321 Ds J. Horsman,
Bijbelse motieven (slot)
- 322 Ds W. Smouter,
Kijk op de tijd (2)
- 323 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities
- 324 Drs H. Algra,
Geloven we het wel? (5)
- 325 Drs H. de Jong,
Gedachteniswoord bij de begrafenis van ds G. Mul
- 326 Drs P. J. van Kampen,
Het Nieuwe Tijdperk (4)

hele mensheid, met Adam begon nen? Maar al spoedig bleek dat niet te lukken. Met Noach wordt een nieuwe poging ondernomen. Met Abraham wordt een nieuwe proeftuin aangelegd. De volken rondom zouden er van moeten profiteren. Gods volk als demonstratie van hoe het kón! Wat een teleurstelling! Als we de geschiedenis nu eens proberen van Gods kant uit te bezien. Heeft Hij niet met groot geduld steeds weer geprobeerd?! Maar zelfs de bescheiden opzet bleek nog te breed – dan volgt een versmalling. Maar, ná het geduld van Hem, die van Sodom zei: *als er nog tien rechtvaardigen in de stad zijn zal Ik haar niet verwoesten.*

Van versmalling naar verbreding

Een fles omsluit een vloeistof. Het kan een brede of een smalle fles zijn. Met enige aarzeling zeg ik toch maar: Sind Pasen is de Geest uit de fles. Er is geen beperking meer van Gods aandacht voor mensen. Zijn verbond is uitgebreid naar de Filistijn, de Tyriër, de Babyloniër en de Egyptenaar en de bewoners van de lage landen aan de verre zeeën. Het begin was aarzelend. Elf onzekere leerlingen, die vele blunders achter de rug hadden, in een wereld die bol stond van macht, geweld en religie.

(vervolg op pag. 322) 321

Kijk op de tijd (2)

Je kunt met goede bedoelingen toch op een verkeerde manier tegen je eigen tijd aankijken, zo zagen we vorige keer. Maar wat dan wel? Zo'n opsomming als ik gaf kan tot de conclusie leiden: zie je wel, er valt toch geen zinnig woord van te zeggen, in wat voor tijd wij leven. Toch is dat verre van de bedoeling.

Ik geloof, dat we wel degelijk onze tijd kunnen onderkennen, zonder daarmee op Gods klok te willen kijken.

Dat komt, doordat *tijden kunnen terugkeren*. Zodat er bijvoorbeeld eindtijden kunnen zijn, en tijden van wederopbouw. Zonder dat wij het binnen onze menselijke mogelijkheden hebben om in Gods agenda te kijken en te zien wat er onmiddellijk hierna moet gaan gebeuren. Bij verschillende gelegenheden is dit door ds H. de Jong uitgewerkt, en aan hem ontleen ik hierbij dan ook veel.

Heel leerzaam is, dat wij dit terugkeren van tijden ook *binnen de Schrift* kunnen waarnemen. Ik denk bijvoorbeeld aan de tijd na de ballingschap. In Jesaja 51 wordt de rest van het volk Israël, die zich niet geassimileerd heeft met de babylonische wereld, en die bereid is om naar Kanaän terug te keren, als volgt bemoedigd: „Aanschouwt Abraham, uw vader, en Sara, die u baarde; want Ik riep hem als eenling en Ik zegende hem en vermenigvuldigde hem” (Jesaja 51:2). Na 70 jaren ballingschap was het zo ver gekomen dat degenen uit Israël die de roep om terug te keren wilden opvolgen zich pure eenlingen voelden. In feite is voor hen dan de tijd van Abraham teruggekeerd. Werd hij niet als eenling geroepen? Maar op de roep van God scheurde hij zich los uit zijn land en zijn maagschap, trok naar Kanaän... en God zegende hem.

Zo zal het wéér zijn!, zegt de HERE bemoedigend.

Vervolg van pag. 321

Bijbelse motieven

Een ongelooflijk begin.

Hoe kon dat wat worden.

En hoe moeilijk wordt het als de kerk langzaam groeit. De vervolging tijdens het Romeinse rijk dreigde de jonge kerk te vernietigen. De stormloop van de Islam in de achtste eeuw stopte op krap achthonderd kilometer van onze voordeur. En toen de vijand van buiten weg viel werd het geloof van binnenuit uitgehouden door bijgeloof.

Na de reformatie mocht de kerk weer bloeien en uitbreiden. Er kwam zending en opwekking, maar ook: verval en kerkverlating.

Groei van de kerk in Azië en Afrika, maar wat voor gevaren bedreigen de jonge kerken!

Zou het God niet uit de hand lopen?

Wij zijn niet de eersten uit de heilsgeschiedenis die zich dat hebben afgevraagd.

In hetzelfde hoofdstuk ziet u, dat de terugkeer uit Babel vergeleken wordt met de uittocht uit Egypte. „Zijt Gij het niet, die de zee hebt drooggelegd, de wateren van de grote diepte; die de diepte der zee hebt gemaakt tot een weg, een doortocht voor de verlost?” (Jesaja 51: 10).

U ziet hier gebeuren, dat Gods volk heel concreet zicht kreeg op de aard van de tijd, waarin men leefde. En aanwijzingen voor wat God daarin van hen verwachtte. Namelijk door in eigen tijd trekken te herkennen van vorige tijden. Natuurlijk zal het dan nooit hetzelfde zijn, maar het onderwijs is er.

Bescheiden en beslist

Welnu, precies zo kunnen wij onze tijd onderzoeken, en zien of de Schrift ons hulp aanreikt voor het verstaan van juist onze tijd.

Het zal er dan niet om gaan, te bepalen of het op Gods klok kwart voor twaalf of vijf voor twaalf is. Pogingen om dat te doen zijn de oorzaak van grote verdeeldheid onder christenen. Wat logisch is, omdat wij dat niet kunnen weten. Wat we wel doen, is zoeken welke trekken van onze tijd we in de Bijbel beschreven zien, en wat Gods wil voor die situatie is. Bij dat werk kunnen we veel meer naar elkaar luisteren, van elkaar leren en samen Gods Woord als een licht op ons pad erkennen. Vandaar mijn typering: bescheiden en beslist. Bescheiden, waar het gaat om de vraag hoever we precies in de geschiedenis zitten. Maar beslist in de overtuiging dat God dezelfde is, gisteren en heden, en dat Hij ons wijzen zal, hoe wij in deze tijd zullen leven.

Trekken van onze tijd

Ik probeer dit nu concreet te maken. Door in een aantal opzichten te typeren, in wat voor tijd wij, bijbels gezien, leven. En wat daaruit Gods onderwijs voor ons is.

Wat de *positie van christenen* in onze westerse wereld betreft kunnen we veel herkennen in de tijd na de ballingschap.

Een tijd, waarin de grote bouwwerken van de kerk gesloopt zijn. Waarin de vanzelfsprekendheid om te geloven aan diggelen ligt, omdat die vanzelfsprekendheid verzonnen is. Ik wijs opnieuw op het verschil tussen Jesaja en Maleachi. Jesaja waarschuwde tegen *overdadige* vroomheid die slechts uiterlijk is. Toen dreigde het gevaar van 'gewoonte en bijgelovigheid'. Daarom zei hij: Kom maar niet teveel offeren; doe er liever naar.

Maleachi daarentegen waarschuwde tegen *minimale* vroomheid, veroorzaakt door het feit dat men de politiek belangrijker vond dan de eredienst. Vandaar het beschamende vermaan: jullie offeren een mink offerdier. Zou je zoiets ooit de landvoogd aan durven bieden?

Welnu, dat laatste is meer actueel in onze tijd. Men hecht meer waarde aan de 'maatschappelijke relevantie' van de boodschap, dan aan de eer van God. Een verpolitiekte kerk en verslapping in de erediensten, die combinatie herken je gewoon in de woorden van Maleachi. En ook als wij erin zouden slagen de 'politieke prediking' buiten de deur te houden, blijven aansporingen uit de ballingschapstijd voor ons heel actueel. Denkt u maar aan Haggai, die de mensen moest aansporen om zich voor de dienst van God in te zetten en niet alleen voor hun carrière (bijv. Haggai 1: 3-6). Welnu, in onze tijd heeft de nieuwe zakelijkheid met zijn *no nonsense* ervoor gezorgd, dat we minder vieze haren en meer nette pakken in de kerk zien. Maar komt dat door respect voor de HERE? Ik hoop maar, dat werk en flitsende carrière nog tijd over laten voor de dienst aan God en de naaste.

Voor wat de verhouding tussen *christenen en de wereld* betreft, herken ik steeds meer in de tijd die Petrus in zijn brieven beschrijft. Een moeilijke tijd voor christenen. Nog niet zozeer vanwege vervolging door de overheid (dat is er op gevolgd). Maar wel een tijd van smaad op de „goede wandel in Christus” (I Petrus 3:16). De mensen om de gemeente heen ergeren zich eraan, dat christenen zo nodig anders moeten wezen, en „het bevreemdt hen, dat gij u niet met hen stort in diezelfde poel van liederlijkheid, en zij belasteren u” (I Petrus 4:4). Alleen al het feit, dat omstanders zien, dat christenen er voor zichzelf een andere moraal op nahouden dan de wereld, wekt agressie: „Zijn wij soms niet goed?”.

Opmerkelijk is in die situatie, dat Petrus niet zozeer oproept tot grote preken tegen de wereld. In een bepaalde situatie (van vrouwen met een ongelovige man) zegt hij zelfs, dat hun wandel het dan maar moet doen, als woorden niet meer helpen.

Ook is het geen tijd om te klagen over achterstelling van christenen, maar om het goede te blijven doen. Zie heel de passage I Petrus 2: 11-3:17. Het is

zaak van geloof, om juist van de christelijke levenswandel werkelijke zegen te verwachten. Voor jezelf, en voor het getuigenis naar buiten, zie met name I Petrus 3:13-17.

Tenslotte voor wat de hele *situatie in de wereld* betreft. Daarvoor moeten we maar goed de brieven aan de Thessalonicenzen lezen, vooral de tweede brief.

Het is een tijd, waarin je inderdaad spoedig je bezinning zou verliezen, vanwege een prediking, alsof de dag des HEREN reeds aanbrak (II Thess. 2: 1v.). Dat moeten we zeker niet doen. We moeten niet het bijltje er vast bij neergooien omdat het toch haast zover is. Maar we moeten er wel oog voor hebben, dat bezig is te gebeuren wat de apostel beschrijft:

- dat de afval komt; we beleven bepaald de tijd ná de opkomst van het christelijk geloof, de tijd waarin velen zich juist afwenden van God en zijn gebod.
- dat de mens der wetteloosheid bezig is zich te openbaren. Dat is, dat de wetteloosheid (die er natuurlijk altijd geweest is) uit de verborgenheid treedt en openbaar wordt. Met name te zien aan het feit, dat aantasting van het leven, door abortus en euthanasie, nu *bij* wet, publiek, toegestaan wordt.
- dat de mens der wetteloosheid zich verheft tegen al wat God of voorwerp van verering heet, en zichzelf in de tempel (op Gods troon) zet, om aan zich te laten zien, dat hij een god is. Dit wordt zichtbaar, waar het echt een dogma is, dat er geen hogere norm kan zijn, dan wat ieder mens zelf goed vindt. Dat iedere mens zijn eigen norm moet zijn.

De concrete leefregel die Paulus in dat verband aan de Thessalonicenzen geeft, is: gewoon doorgaan met je werk te doen, daarbij volharden in het geloof en vasthouden aan de overlevering van de apostelen (II Thess. 3). Dat kan ook bedoeld zijn met de „weerstanding” (2: 7), waar Paulus over spreekt. Jezus sprak de discipelen al aan als het zout der aarde, dat is een weerhoudende kracht, die het bederf nog tegengaat. Dat kan en mag ieder op zijn eigen

plaats zijn: een zoutend zout, tot de komst van Christus. Misschien is ons dit te weinig, te mager. Maar als God het nog nodig vindt, dat deze wereld voortbestaat, dan mag het ons niet te min zijn om aan de instandhouding daarvan mee te werken, als een zoutend zout.

Welk doel?

Terecht kunnen we vragen: wat heb je er nu aan, om iets van onze tijd terug te herkennen in verschillende Bijbelse tijden? Ik zou zeggen, dat de bedoeling niet is, dat wij defaitistisch worden, en zeggen: zie je wel, het loopt allemaal op z'n eind. Ik heb wel horen citeren: „Wanneer de grondslagen vernield zijn, wat zal dan de rechtvaardige doen?” Dat is een citaat uit Psalm 11: 3. Maar laten we dat citaat niet uit z'n verband rukken. Het wordt ons niet gegeven om ná te spreken. Het is namelijk een citaat van wat de spotters de rechtvaardige toeroepen. Wij zullen juist niet

moeten vluchten naar het gebergte, of met een boekje in een hoekje gaan zitten. Als we met de Bijbel in de hand onze tijd herkennen als een tijd van afval, dan zullen we daar juist uit leren, dat God toen en ook nu nog een taak voor zijn volk heeft. We zullen des te meer alert zijn op wat God voor deze tijd aan onderwijs geeft. En bidden zoals Habakuk het deed:

*HERE, ik heb de tijding aan-
gaande U vernomen,
ik ben, HERE met vreze voor uw
werk vervuld;
roep het in het leven in de loop
der jaren;
maak het openbaar in de loop
der jaren;
gedenk in de toorn aan ontfermen!*
(Hab. 3: 2)

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

l'Abri

Ik heb mij wel eens wat verlegen gevoeld wanneer iemand mij vroeg wat l'Abri nu precies is en wat het eigenlijk wilde. Donderdagavond j.l. heb ik mij vol verwachting voor de TV gezet. In het programma Goed Nieuws van de NCRV zou ds Rietkerk een en ander vertellen over l'Abri. Je verwacht het dan haarfijn te horen, want ds Rietkerk is toch wel helemaal insider. Het heeft mij verrast dat hij wel fijne en heldere dingen heeft gezegd, maar dat hij niet krampachtig probeerde, de doelstelling van l'Abri om zo te zeggen op notariële wijze te omschrijven. Achteraf ben ik daar blij om. Ik zal dat uitleggen.

Een van de mooiste dingen in Gods wijngaard is dat daar af en toe iets opschiet, dat wij achteraf wel een naam geven maar dat we niet precies kunnen verklaren en beschrijven. We kunnen wel zeggen wie er mee begon en wanneer, maar zij die er mee begonnen stonden er zelf ook een beetje van te kijken. Er groeide meer dan zij meenden te zaaien. Het komt gewoon aanwaaien. In de plantkunde heet zo iets adventief: er komt een plantje op in een gebied waar het niet thuis hoort. Aanwaaien is hier best een mooi woord omdat dat past bij het werk van Gods Geest.

Je kunt zo'n verschijnsel alleen maar zijn gang laten gaan. Je hoeft er niet zo gloeiend voor te zijn en daar vraagt het ook niet om. Net als een adventief plantje: je moet het alleen maar met rust laten en er niet op trappen. Het zal zijn weg wel vinden.

Er is een oud verhaal, waarvan ik niet weet waar ik het vandaan heb. De duivel maakt een wandeling met één van zijn vrienden. Vóór hen loopt een man, die op een gegeven ogenblik bukt en iets oprapt. De vriend van de duivel vraagt: „Wat doet die man?” De duivel zegt: „Die man heeft een stukje waarheid gevonden”. „Dan is dit voor jou wel een ongelukkige dag”, zegt de vriend. Maar de duivel antwoordt: „Helemaal niet, ik laat het hem organiseren”.

Wij kunnen met ons organiseren, ons plannen, ons programmeren en profileren het werk van Gods Geest hinderen. Ik denk dat ds Rietkerk, sprekend over l'Abri zich daarvan bewust is en dat hij alle ruimte wil laten voor de Geest. Zo kan het werk van l'Abri veelkleurig blijven, beweeglijk, onvoorspelbaar, telkens weer anders, altijd uniek en daardoor moeilijk te omschrijven. Van ons beider leermeester prof. Veenhof hebben ds Rietkerk en ik een woord meegekregen waaraan ik nu moet denken: „Kerk zijn en een program hebben is volstrekt tegenstrijdig”. Ds Rietkerk zal nog wel weten waar C.V. dit woord vandaan had. Ik heb slechts het vermoeden dat het van Adolf Schlatter was, maar wie het ook bedacht: het is een bruikbaar woord.

Ieraar en leerling

met vermanende blik zag ik op 't meisje neer:

„wie spiekt, wordt vroeg lelijk, dus doe het niet meer”;

ze keek me eens goed aan en toen nog een keer:

„u hebt heel wat afgespiekt vroeger, meneer”.

(K. van Baardewijk: Wie zei dat...
Uitg. De Schans, Werkendam)

Geloven we het wel? (5)

Over kerkverlating

Vorige week werd gesproken over de huidige complexe samenleving, die o.a. tot gevolg heeft dat het proces van volwassenwording langer duurt. Ook werd geconstateerd dat de positie van de kerken en van het christelijke gezin in veel gevallen minder duidelijk is geworden. Deze week wordt o.a. aandacht besteed aan het onderzoek van Van der Ploeg (1) en aan de vraag in hoeverre we zijn ingespeeld op een veranderde samenleving (de gegevens van Stoffels en Dekker). In het vijfde en zesde deel van deze serie zijn tevens reacties verwerkt naar aanleiding van de inleiding op de predikantenkonferentie.

Van der Ploeg

Na het verschijnen van het „Lege Testament” van Piet van der Ploeg verschenen er in de christelijke pers tientallen ingezonden brieven. Het dagblad „Trouw” bundelde zelfs een aantal reacties tot een apart boekje (2). Vaak kwam de kritiek erop neer dat de schuld door Van der Ploeg te eenzijdig naar de ouders toe werd geschoven. De auteur was immers tot de konklusie gekomen dat zij er niet in waren geslaagd de betekenis van het geloof over te dragen aan hun kinderen. Bovendien betreft het onderzoek van Van der Ploeg een kleine en „selekte” groep jongeren. Ds M. H. T. Biewenga heeft in „Opbouw” aandacht besteed aan het onderzoek van Van der Ploeg. Ook hij wijst op eenzijdigheden in de opzet en de uitkomsten van het onderzoek (3). Niettemin is de Zoetermeerse predikant van mening dat we goede aandacht moeten besteden aan de uitkomsten van het onderzoek. Ik ben dat helemaal met hem eens. Immers: de konklusies die in „Het Lege Testament” getrokken worden zijn hard, maar kunnen helaas ook harde realiteit zijn.

Gewoonten en betekenis

Kerkverlating, zo konkludeerde Van der Ploeg, wordt niet veroorzaakt door de bedoelingen van de ouders; zij willen het geloof wel overdragen aan hun kinderen. De ouders van de 16 onderzochte jongeren zijn daar echter niet in geslaagd. Daar waar wel „christelijke” gewoonten aanwezig waren, lukte het niet om de betekenis van die gewoonten over te dragen. (Dezelfde gevolgtrekking zou men ook ten aanzien van de kerken kunnen trekken). Opvallend was tevens dat er in het merendeel van de gezinnen niet over het geloof werd gesproken. Daarmee ontstond de situatie van goedbedoelde ouders, die er niet in slaagden de betekenis van het geloof over te dragen aan hun kinderen. Duidelijk werd tevens dat niet het „huis uitgaan” een oorzaak is van kerkverlating, maar dat de wortels van die kerkverlating al veel eerder liggen.

In het derde deel van deze serie werd geschreven dat gewoonten erg be-

langrijk zijn binnen de opvoeding. Wanneer de betekenis van de gewoonten niet mee wordt overgedragen, verliezen ze op den duur binnen de opvoeding hun waarde, „werken” ze niet meer.

Voor alle duidelijkheid moet hier nogmaals worden gezegd dat er uit deze resultaten nooit de konklusie getrokken mag worden dat er „dus” geen betekenisvolle overdracht is geweest in gezinnen waar kinderen de kerk de rug toekeren.

Vroeger en nu

Nu kan men zich afvragen waarin dan het verschil zit tussen de westeuropese cultuur van „onze” jaren tachtig en van vroeger jaren. (We moeten het verleden – ook in dit opzicht – trouwens niet gaan idealiseren: kerkverlating bestaat al sinds Kaïn).

Wanneer Stoffels en Dekker schrijven dat er sprake is van een *verminderde godsdienstigheid, van een verminderde reikwijdte van de godsdienst en van een aanpassing van de godsdienst* (4; zie „Opbouw” van vorige week), dan betekent dat dat de godsdienst *minder herkenbaar* is geworden. Dat kan een probleem zijn voor de jongeren, maar ook voor ouderen. Voor jongeren omdat zij – langduriger dan vroeger – bezig zijn met het zoeken naar een eigen weg. Voor ouderen betekenen de vele veranderingen niet zelden een ontworteling van oude zekerheden, met alle teleurstelling van dien.

De verminderde herkenbaarheid van de godsdienst heeft tot gevolg dat de geloofsopvoeding *bewuster* moet plaatsvinden, en dat het aksent binnen deze opvoeding veel meer bij het gezin komt te liggen. Vroeger waren er – als het ware – meer mensen en meer organisaties die van betekenis waren bij de opvoeding in het geloof. Daar waar de geloofsoverdracht in het gezin faalde, waren er altijd nog andere „structuren” die die betekenisvolle overdracht mee-bepaalden. Om het iets anders te formuleren: daar waar de geloofsopvoeding in het gezin faalde, waren er meer kansen dat anderen die opvoeding „haast vanzelf” overnamen (andere gezinnen, belangrijke mensen in de om-

geving, de school). Die invloeden zijn in onze tijd veel minder vanzelfsprekend geworden; „je kunt er niet meer op rekenen”.

In zekere zin is de huidige opvoeding in het geloof moeilijker geworden, want de overdracht van het „waarom”, van de betekenis van het geloof is in onze samenleving minder vanzelfsprekend geworden. Daarmee is het kernpunt van de christelijke opvoeding meer bij de christelijke gezinnen komen te liggen. De vraag is of we ons dat voldoende hebben gerealiseerd.

Een les in stilte

Misschien legt de huidige „tweede golf van kerkverlating” wel een zwakte bloot: hebben we geleerd om als christenen te leven in een samenleving waar de christelijke elementen steeds verder op de achtergrond zijn geraakt? Of legt deze tijd tevens geestelijke armoede (een gebrek aan geestelijke wapenrusting) bloot? Hebben we de opvoeding niet te gemakkelijk toevertrouwd aan allerlei organisaties? Die organisaties zijn zeker van grote betekenis, maar kunnen nooit de taak van de opvoeding zo overnemen als in het gezin gebeurt (een school is b.v. in de eerste plaats een onderwijsinstituut). Wanneer we ons dat realiseren, kan ook het besef groeien dat we heel „bewust” met de geloofsoverdracht bezig moeten zijn. Dat zou zelfs winst in geloofshouding en -praktijk kunnen betekenen. Ik noem één voorbeeld: het leren van een psalmvers wordt gemakkelijk naar school „gedelegeerd”... waarom niet in het gezin?

„Het is niet mogelijk een antwoord op de vragen rond het binnen de kerk blijven of de kerkverlating te vinden, zonder het voorafgaande besef van de konsekwente trouw van God aan wat Hij ouders en kinderen beloofd heeft. Voor dat besef lijkt een „les in stilte” onontbeerlijk. Eerder kunnen ouders en gemeente niet tot actie overgaan” (5).

Literatuur

- (1) Piet van der Ploeg, *Het Lege Testament* (Wever, 1985)
- (2) Bert de Jong (redactie): *De lege kerk, een grote zorg* (Trouw, 1985)
- (3) Ds M. H. T. Biewenga: *Over jonge kerkverlaters en oude regels* (Opbouw, 25 oktober 1985 tot 15 november 1985)
- (4) Drs M. C. Stoffels en Dr G. Dekker: *Geloven van huis uit?* (Kok, 1987)
- (5) Dr J. Stolk: „Een les in stilte” (Bulletin Evangelisch Welzijns Beraad, november 1985).

Gedachteniswoord bij de begrafenis van ds Gijsbert Mul, op maandag 26 oktober 1987

Het gebeurde eens dat een herder met zijn kudde op weg was naar de weide. Opeens brulde in de verte een leeuw. De herder floot de honden bij zich en stuurde ze de richting van het gebrul uit om de leeuw te verjagen. Die honden wilden wel. Die roken om zo te zeggen het avontuur en vlogen als een pijl uit de boog in de richting vanwaar het geluid gekomen was. Alle honden, behalve één. Die ene hond liep niet verder dan zo'n twintig meter bij de herder vandaan en daar hield hij jankend stil. En of de herder al probeerde duidelijk te maken dat 't beest zijn makkers achterna moest rennen, eerst zacht en vriendelijk, daarna luid en dreigend, het mocht niet baten. De hond verwijderde zich niet van zijn baas.

Toen, plotseling, was daar de leeuw. Niet de honden hadden de leeuw verjaagd, maar integendeel: hij de honden. Die stoven voor hem uit en stormden in razende snelheid de herder en de kudde voorbij, hun taak als herdershond totaal vergetend. Het duurde maar even of ze waren in geen velden of wegen meer te zien.

Behalve die ene, niet avontuurlijke hond. Die stond daar nog steeds op z'n plaatsje, zo'n twintig meter van zijn baas verwijderd. Jankend, telkens naar de herder omkijkend, stond hij daar en hield hij stand tegenover de leeuw. En die deed niets, want hij voelde de kracht van de herder in die hond. Tenslotte ging hij daarom ook maar weg, onverrichterzake.

Aan dit verhaal moest ik denken toen ik trachtte mij een beeld te vormen van dominee Gijsbert Mul, dienaar van het evangelie, herder en leraar bij de gratie Gods, onderherder onder de Goede Herder Jezus Christus.

Ds Mul was geen man van opsmuk en theater, van kouwe drukte en kapsones. Hij was integendeel een eenvoudig mens, die klein dacht van zichzelf en groot van zijn Heiland. Hij was sterker in de verdediging dan in de aanval, maar als verdediger sterker dan menig aanvaller. Hij was geen man die zich avontuurlijk ver vóór in het front waagde, maar wel iemand die ongelofelijk taai stand hield in een verantwoord gekozen positie. Je voelde dan de kracht van de Goede Herder zelf in deze dienaar van Hem.

Wij hebben de machtige woorden van Johannes 10 gelezen. Dit Schriftgedeelte heb ik gekozen als een hommage, een eerbewijs aan ds Mul. Hij verwees zo graag naar de Goede Herder, wilde eigenlijk niet anders dan dat. Hij wees als mens toch al gemakkelijk van zich af en helemaal als dat de Here Jezus ten goede kwam. En daarom hebben we nu van de Here Jezus gelezen als de Goede Herder. Om zo recht te doen aan wat ds Mul ten diepste verlangde, dat hij door zijn optreden, als dominee en als mens, de mensen bij Hem zou brengen.

Er staat in dat Schriftgedeelte een pijnlijk woord. Dat de herder een huurling kan zijn, die de schapen niet ter harte gaan. Helaas zijn vele herders huurlingen. Je hoort alleen al aan hun praat, waardoor zij zonder dat zij er erg in hebben zichzelf in de kaart laten kijken. „Dáár ben ik niet voor ingehuurd”, zeggen ze dan. Als ze de Bijbel nog zouden kennen, zouden ze op z'n minst andere woorden kiezen. Woorden die hen minder gemakkelijk als de huurling zouden ontmaskeren.

Ds Mul was geen huurling. Zonder werkboekje was hij dag en nacht beschikbaar voor de gemeente. De schapen gingen hem ter harte.

Maar nu heeft ook dat iets pijnlijks. Als herder huurling zijn is pijnlijk, zei ik. Maar als herder geen huurling zijn, dat heeft ook zijn schaduwkanten. Hier denk ik natuurlijk aan de gezinsleden van de dominee. Zijn vrouw, maar zijn kinderen in 't bijzonder. Die hebben hun vader af moeten staan, altijd maar weer af moeten staan. En als vader vrij was, dan viel dat op tijdstippen waarop iedereen werkte of naar school toe moest. Daar zullen ook de kinderen van ds Mul het wel eens moeilijk mee gehad hebben. Dat altijd beschikbaar zijn dat moest mede door hen betaald worden. Voor een kind is dat moeilijk te vatten.

En nu is vader definitief weg, juist nu je de kinderleeftijd ontgroeit bent en je voor dat alles een beetje meer begrip hebt gekregen. Dat is opnieuw moeilijk om te verwerken.

Hoe zal ik hierin troosten? Laat ik dit zeggen. Domineesgezinnen zijn in het algemeen een soort van sociale haarden in de samenleving. Kinderen nemen daaruit vandaan heel wat uitstraling mee. Het is dus eigenlijk zo dat juist datgene waar je als kind altijd zo tegenaan gebotst bent, tegelijk (misschien zelfs jouws ondanks) je eigen talent geworden is, je eigen werkmateriaal in de maatschappij.

Maar liever zeg ik toch nog iets anders. Dat je namelijk deze schaduwzijde van je jeugd het best zult verwerken, als je je ouders volgt in hun brandende liefde voor de Here Jezus. Dan zul je het graag voor je Heiland over hebben dat je als kind misschien wel eens wat te kort gekomen bent. Het was toch ook geen egoïsme van vader dat hij zo weinig beschikbaar was. Maar inderdaad, nu is ds Mul uit ons midden weg.

Ds Mul is zeker gebleken dan wij allemaal dachten. Zijn sterven heeft ons werkelijk overrompeld. Wij wisten dat hij het moeilijk had, maar wij verstonden niet dat hij zover in de gevaren-zone verkeerde. Wij waren meer bezorgd om zijn levensgeluk dan om zijn leven zelf. Zo stierf hij vrij onverwachts.

Ik ben geneigd om ook dit kenmerkend voor hem te vinden. Het lag niet in zijn aard om veel aandacht voor zichzelf te vragen. Hij slaagde er altijd weer in de blikken van de mensen van zichzelf afgewend te krijgen. Hij stelde je trouwens ook door zijn eenvoudige opgewektheid gerust. „O, Gijsbert redt 't wel”, dacht je dan. Zo kon je je gemakkelijk in hem vergissen en we hebben ons dan ook in hem vergist.

Maar op een belangrijker niveau hebben we ons in hem niet vergist. Mocht hij zich dan wat zijn gezondheid betreft beter voorstellen dan hij was, in zijn eenvoudige geloofsblijheid was hij doorschijnend. Dat kijken zonder bijbedoelingen van hem! „Indien dan uw oog zuiver is”, zegt Jezus, „zal geheel uw lichaam verlicht zijn” (Matth. 6:22). De waarheid van dat woord merkte je aan hem.

Ds Mul is nu naar Huis. Hij heeft daar altijd van gesproken. Van het Vaderhuis hierboven waarheen wij op weg zijn en waar de Here Jezus ons een plaats bereidt. Zo bezien ligt zijn heengaan in het verlengde van zijn boodschap en hoeft zijn sterven niemand die gelooft te verwarren.

Maar wij allen kennen de kracht van de aardse banden. En hoe nader wij hem staan, des te sterker doen die zich gevoelen. Zijn vrouw, zijn kinderen, zijn familie, zijn vrienden, zijn gemeente, zijn kerkeraad, zijn kollega's, zijn vele kontakten in de kerken – die allen zullen hem zeer missen en het betreuren dat 't zo vroeg al afgelopen is. We hadden van zijn nuchtere wijsheid en van zijn pastorale inzet graag nog lang willen genieten. Ook van zijn warme katechese – als ik me even de tolk van de jeugd mag maken.

De apostel zegt: „Houdt uw voorgangers in gedachtenis die het Woord Gods tot u gesproken hebben. Let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na”. Dat in gedachtenis houden, daaronder hoort ook wat wij hier doen. Wij leveren daar vandaag een kleine bijdrage aan.

Maar nadat de apostel dan aansporing tot gedenken gedaan heeft, zegt hij vervolgens: „Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid” (Hebr. 13:7, 8). Met dit woord haalt hij ons dan weer bij de voorgangers weg. Wij moeten niet te lang bij hem stil staan. Herders immers zijn in vergelijking met de Goede Herder slechts onderherders.

Al het fijne dat ze hebben, ook wat ds Mul had, het is uit Hem. En daarom gaat de apostel met dit woord over de Jezus Christus die dezelfde blijft, terug van de rank naar de wijnstok, van de gawe naar de Gever.

En nog eens, zo is eigenlijk die Schriftlezing uit Johannes 10 ook bedoeld, als een teruggaan van de rank naar de wijnstok, van de onderherder naar de Goede Herder. Uit Hem was en is alles. Ds Mul is niet meer onder ons. Maar de Here Jezus Christus blijft en gaat verder. Met het gezin van onze kollega, met de gemeente van Amsterdam-Tuinstdeden-Zuid-West, met onze kerken. Laten we ons dan ook aan Hem toevertrouwen. Dan zullen wij het geloof van ds Mul navolgen, zoals de apostel ook aanspoort. Want het is vooral met zijn diepe geloof dat hij onder ons gestraald heeft. Zijn diepe geloof, ook toen het in de laatste jaren voor hem erg moeilijk werd.

Het Nieuwe Tijdperk

4. Verborgen krachten in het Universum

In alternatieve kringen waar men is uitgekeken op de westerse technische beschaving, is nu ook de sjamaan weer in ere hersteld... Maar ook in de Nieuwe Tijd (*New Age*) bestaat er grote interesse voor primitieve culturen en hun religie. Wederom tikt de sjamaan op het raam, bij al degenen die hun huis vullen met harmonie en nieuwe spirituele waarden. Magie is geen voorstadium van wetenschap, wat technocraten beweren, maar een hogere vorm van bewustzijn en een superieure vorm van kennis.

Gerrit-Jan Zwier.

„De sjamaan tikt op het raam”. NRC 12-10-'85

Opsomming

In vorige artikelen hebben we geprobeerd om het denken van de „New Age”-beweging te typeren. Nadat al meteen in het begin was geconstateerd dat kennelijk allerlei visies en tendenzen bezig waren tot een soort „synthese” te komen, heb ik – schetsmatig – de volgende trekken gesignaleerd die er wellicht mee te maken hebben:

- een beweging bij het 'mannelijke', rationele, mechanistische, beheersende, analytische, vandaan.
- een beweging in de richting van het 'vrouwelijke', synthetische, intuïtieve, „gehele zoekende”.
- een nieuwe kijk op de plaats van ervaring in je levensbeschouwing
- een nieuwe kijk op de aarde als Moeder Aarde, een haast 'persoonlijk' Organisme.
- een ander omgaan met het milieu; een nieuwe 'ecologische visie’.
- een neiging om (zelfs) ontdekkingen en/of visies uit de natuurwetenschappen te verbinden met visies uit 'het Oosten’.
- een nieuwe kijk op magie en een geloof in onvermoede relaties tussen mens en universum.
- een optimistische toekomstverwachting: als we maar een ander, beter „paradigma” krijgen, verdwijnen grote en kleine problemen. Samenwerking zal de 'Nieuwe Tijd' kenmerken i.p.v. de huidige geest van competitie.
- het christelijk geloof zal hebben afgedaan; er zal een aantal nieuwe vermogens komen die een 'ervaringsreligie' bevorderen.

Magie

Inmiddels is het woord „magie” al gevallen, zoals in het vorige artikel al het woord „Sjamaan” viel, zeg maar: 'medicijnman'. Wie daarvan meer wil weten kan overal terecht.

Voor ons doel (een volgende keer) is het wel nuttig te lezen dat er „veel energie vrijkomt” die de priesteres „als een genezende pijl sturen (moet) naar de patiënt die kracht nodig heeft”.

Godinnen-toestanden

Dat die hekserij – al is bovengenoemde situatie een „randverschijnsel” – niet los staat van de Vrouwenbeweging moge blijken uit berichten uit de Vrouwen Spiritualiteits Beweging, „Begin jaren zeventig worden in de V.S. verschillende autonome feministische heksenkringen opgericht en in 1975 wordt de eerste Women's Spirituality Conference gehouden.”

Heksen heten dan mensen die uit een oudere cultuur stammen: „...in de prechristelijke tijden in Europa (hingen) de bewoners een harmonieuze natuurreligie aan. De heksen, die in en na de Middeleeuwen vervolgd en verbrand werden, zouden aanhangsters van die religie geweest zijn... Door de komst van het christendom, met name door de wrede activiteiten van de inquisitie, moesten de aanhangsters onderduiken. Ondergronds leefde deze religie door en pas in de tweede helft van de twintigste eeuw kon de beweging zich weer bovengronds manifesteren”. Omdat geheime kennis van moeder op dochter wordt doorgegeven, heeft een vooraanstaand lid van de Vrouwenbeweging, Z. Budapest, gezegd dat ze uit een oud heksengeslacht stamt. Of het nu in hekserij zich uit of meer tot de „reguliere vrouwenbeweging” hoort, duidelijk is het dat de „vervrouwelijking” van de samenleving ergens hoort in het geheel van de New Age-beweging.

Zo schreef Gerrit-Jan Zwier in de NRC een serie artikelen over heksen ('wicca's') en sjamanen. Een Sjamaan zou het vermogen hebben, zijn bewustzijns-toestand drastisch te veranderen en rond te zwerven tussen de verborgen krachten van het universum”. Ik lees in hetzelfde artikel (NRC 12-10-'85) ook dit: „Sjamanen zijn nog steeds actief, zowel in Midden- als in Zuid-Amerika als in Afrika (witch-doctors!). Soms wordt één van hen overgevlogen, om acte de présence te geven op en congres van alternatieve medicijnmannen. Toch zijn het niet deze primitieve psychiaters die in vormingscentra van de

Nieuwe Tijd en in verbouwde boerderijtjes de trom roeren. Hier gaat het vaak om westers opgeleide agogen en psychotherapeuten, wier stamboom dikwijls in mythische aarde schijnt te wortelen...”

Hekserij

In een ander artikel „O, Cirkel van de Macht” (NRC 12-3-'86) beschrijft dezelfde scribe het verschijnsel hekserij. Daarin lezen we een ritueel zoals dat wordt uitgevoerd door „Dancing Cloud”, een Friezin die op een zolderkamer in de nieuwbouwwijk van Leeuwarden een heksentempel heeft ingericht. Volgens het artikel heeft ze „elf jaar in Canada gewoond en daar intensieve contacten gehad met heksen en Indianen”. Verder: „Dancing Cloud roept de machthebbers van de vier windstreken aan, om iedereen tegen kwade invloeden te beschermen. De adelaar staat dan voor het oosten, de coyote voor het zuiden, de beer voor het westen en de bison voor het noorden”.

Binnen een cirkel die getrokken wordt „kan gemediteerd worden, bijvoorbeeld over de vele goden waar je nu zo weinig meer van hoort (Adonis, Balder, Helios, Hermes, Janus, Loki, Midas, Osiris, Pan, Shiva, Thor, Vishnu, Thot en Zeus... en godinnen waar niemand meer om maalt (Circe, Zwarte Annis, Venus, Urdur, Verdandi en Skuld...)”. Dat het hier om een soort „opleving” van natuurgodsdienst gaat moge duidelijk zijn. Net als duidelijk is dat (witte) heksen in Leeuwarden of elders bezig zijn om religies „op te rakelen” die de godsdiensten der volken rondom Israël vormden – en de Here een gruwel waren, en zijn!

Ingezonden

Waar het in de breuk van 1969 wezenlijk om ging

Aansluitend aan wat coll. H. J. van der Kwast de afgelopen weken geschreven heeft over de breuk die in 1969 leidde tot het ontstaan van de later zich noemende Ned. Geref. Kerken zou ik graag iets willen zeggen over de kern van dit conflict.

De oorzaak van de breuk is niet gelegen in wat van vrijg. gereformeerde zijde telkens gesuggereerd wordt: de Open Brief, de leer van Telder, independentisme en zo. Om geen van deze kwesties is, voorzover ik weet, ooit ergens aan enige ambtsdrager defenitief het ambt ontnomen.

Wel speelden twee andere zaken een rol:

Allereerst het schorsen van predikanten zoals het heette „in eigen verant-

woordelijkheid". Zo had de kerkeraad van Groningen-Zuid, geheel in strijd met de kerkenorde en met wat de classis had uitgesproken, ds van der Ziel geschorst. Van independentisme gesproken! De synode van Rotterdam-Delfshaven keurde deze handelwijze goed: met één stem meerderheid. Daarmee was het recht geschonden, was wat afgesproken was aan de kant gezet.

Het werd goedgepraat met de prachtige redenering: je kunt in een chaotische situatie je niet aan de regels houden. Of: hier voorziet de KO niet in.

Ik herinner me dat ds Visse daartegenin bracht: Juist op het spitsuur, wanneer het verkeer chaotisch dreigt te worden, moet je je heel precies aan de verkeersregels houden. Doe je dat niet, dan komen er ongelukken en zit binnen de kortste keren heel het verkeer vast.

Laat niemand denken dat het „schorsen in eigen verantwoordelijkheid” een incidentele zaak was, iets dat alleen ds van der Ziel moest ondergaan.

Na hem zijn zeker twee predikanten (van de 14 die geschorst werden) op deze wijze aan de kant gezet. Door wat Delfshaven goed vond was en is er voor vrijgemaakte predikanten grote onzekerheid ontstaan. Je kunt eigenlijk niet van je bestaansrecht als ambtsdrager in Christus' gemeente zeker zijn. Men kan, als het moet, altijd naar deze uitspraken teruggrijpen om van een kerkelijke voorganger af te komen.

De tweede oorzaak van de breuk is gelegen in het z.g.n. „wegroepingskerkrecht”.

Na het heenzenden van ds Schoep en de terugtrekking van de afvaardiging van Noord-Holland van de synode van Amersfoort, werden gemeenteleden in Noord-Holland opgeroepen „van achter de ontrouwe kerkeraden vandaan”. Dat moeten we niet anders noemen dan oproepen tot scheurmakerij!

Zelfs kan gezegd worden dat dit in strijd is met de Schrift. Immers: elke ambtsdrager verklaart bij zijn bevestiging in het ambt dat hij door Gods gemeente en mitsdien door Godzelf tot zijn ambt geroepen is. Een kerkeraad is niet zómaar, maar door Godzelf aan Zijn gemeente gegeven. Niemand heeft het recht om gemeenteleden weg te roepen vanachter z.g.n. ontrouwe kerkeraden vandaan. Wat hoogstens kan geschieden is: gemeenteleden oproepen hun kerkeraden aan te spreken over wat niet in de haak is. Ziehier de tweede reden die tot de breuk leidde. Helaas werd ook dit sectarisme goedgekeurd. Niemand mene dat wat in '69 gebeurde geen gevolgen voor de toekomst zou kunnen hebben. Indien nodig kunnen in bepaalde omstandigheden altijd weer zulke paardjes van stal worden gehaald.

Mocht het ooit tot samenspreking komen, dan zullen deze twee grondoorzaken eerst moeten worden weggeruimd, wil er van samengaan sprake kunnen zijn.

En dit niet zondermeer uit angst voor wat misschien later nog eens zou kunnen gebeuren. Maar hierom dat de vrijkerken op deze wijze het recht van de Here hebben geschonden. Dit raakt regelrecht het derde kenmerk van de kerk.

Ziehier in enkele woorden de kern van het conflict. En tegelijk de diepte en de ernst ervan.

ds C. Bakker, Enschede-Zuid

Redaktie ontving

Dr. W. Verboom, Kinderen van het Licht. Enkele gedachten uit de eerste brief aan Paulus aan de gemeente van Thessalonica. Voor meditatie en gesprek. 62 blz., f12,50; uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

J. Kamphuis, Nietzsche in Nederland. Woord en Wereld deel 5. 64 blz., f13,95; uitg. Woord en Wereld, Ermelo.

Leo Baeck, Een licht breekt door. Artikelen over moreel verzet in het Derde Rijk, het wezen van het jodendom en de dialoog met christendom en islam. Verzameld en ingeleid door Johan S. Vos. 144 blz., f27,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Walter en Ingrid Trobisch, Ik wilde dat ik kon vliegen. Over het overschrijden van barrières. 93 blz., f14,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Landelijke ontmoetingsdag Ned. Geref. Kerken

Reeds thans wordt u geattendeerd op de landelijke ontmoetingsdag, die gehouden wordt op 16 april 1988 in de Veluwehal te Barneveld.

Noteert u deze datum alvast in uw agenda.

Nadere informatie volgt t.z.t. nog.

Ned. Geref. Kerk van Kampen

Ds A. H. Reitsema, zendeling van Kampen, is met zijn gezin van eind oktober 1987 tot begin januari 1988 met verlof in Nederland.

Het adres tijdens hun verlof is: Tormen-til 108, 8265 DR Kampen, tel. 05202-26399.

Regio Alkmaar-Zaandam

Wij citeren uit het kort verslag van de vergadering der kerken in de regio Alkmaar-Zaandam, van 8 oktober 1987 het volgende:

Ds Koers memoreert onder meer de

Kolofon

Redaktie:

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redaktie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17, 3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadm.:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel. 03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min. f25,- contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,- per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct. per mm. Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Postbus 244, 3700 AE Zeist.

ziekte van ds Veeffkind en het ontvangen van het bedanken voor een beroep, door de kerken van Den Helder en Hoorn gezamenlijk uitgebracht.

De vergadering besluit niet in te gaan op het door dr Kuiper te Zuid-Afrika schriftelijk aan de regio gerichte verzoek hem de weg te wijzen om te staan naar de bediening van het ambt van predikant binnen de kerken. De regio zal hem hiervan uitvoerig schriftelijk mededeling doen en de kerken in de regio tevoren van de inhoud van dat schrijven op de hoogte brengen.

De kerken in de regio kunnen zich niet vinden in het rapport van de Cie. 'Vrouw in het ambt'.

Uit breder kring

BMZG-aktie: Geef ze een hand...

Azië is nog steeds een werelddeel, waarin honderden miljoenen het Evan-

gelie niet kennen en waar ook veel medische en materiële nood heerst. De Bijbelse en Medische Zendings Gemeenschap (BMZG/Interserve) werkt er vanuit Nederland reeds 10 jaar. Nu met meer dan 50 werkers! Dit is reden genoeg om een bijzondere Jubileum-aktie te voeren onder de titel: Geef ze een hand... Geef ze de 10 !!

De zendingsarbeiders uit Azië hebben zelf 10 prachtige ansichtkaarten en 5 posters meehelpen voorbereiden, die – al of niet voorzien van een tekst – voor veel verschillende doeleinden gebruikt kunnen worden.

Deze aktie kan zowel door gemeenten, verenigingen en scholen als door individuele personen worden gevoerd. In-

formatie en speciale bestelformulieren kunnen aangevraagd worden bij het secretariaat van de BMZG, Krakelingweg 10a, 3707 HV Zeist.

Wie op één of andere manier het werk in Azië wil steunen, kan ook rechtstreeks een bijdrage overmaken op giro 19.42.305 t.n.v. de BMZG met vermelding van „Jubileum-aktie”.

Weekend l'Abri

Het weekend van 20 tot en met 22 november a.s. hoopt l'Abri weer een weekend te organiseren in Eck en Wiel.

Het thema is: Oosters Denken (met name Hindoeïsme in zijn diverse uitingsvormen).

Het ligt in de bedoeling dat op vrijdag-

avond een Bijbelstudie wordt verzorgd door Gottfrid van Eck. Gottfrid is, na de afsluiting van zijn studie Theologie op part-time basis bij het werk van l'Abri in Utrecht betrokken.

's Zaterdagmiddags om 15.00 uur staat een lezing op het programma, gegeven door Pieter van Kampen. Dr Henk Geertsema hoopt zondagmorgen voor te gaan in de kerkdienst in de kapel van Eck en Wiel.

De plaats: Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, Eck en Wiel.

Kosten: f 40,-.

Nadere inlichtingen (ook over vervoer) en opgave kan op twee plaatsen worden verkregen c.q. gedaan: l'Abri-Utrecht, tel. 030-316933 of l'Abri-Eck en Wiel, tel. 03449-3101.

*„Mijn tijden zijn in Uw hand”
Psalm 31:16a*

Met diepe ontroering delen wij mede, dat de Here op 21 oktober 1987 uit ons midden heeft weggenomen onze geliefde herder en leraar

DS G. MUL

Zijn vast geloof in zijn hemelse Vader en het vertrouwen op de Here Jezus Christus, zoals die uitstraalden in de prediking en in zijn ambtelijke arbeid zullen bij ons allen steeds in dankbare herinnering blijven.

De Here, onze God zij met Zijn troost met Mevrouw Mul en de kinderen.

Kerkeraad en Gemeente
van de Nederlands Gereformeerde Kerk
van Amsterdam-Tuinstdeden-Zuid-West.

*„... zalig de doden, die in de Here sterven,
van nu aan. Ja, zegt de Geest, dat zij rusten
van hun moeiten, want hun werken volgen hen na”
Openbaring 14:13*

Onze gemeente nam met verslagenheid kennis van het overlijden van

DS G. MUL

die van 24 oktober 1971 tot 29 mei 1977 onze gemeente met grote trouw en toewijding heeft gediend als herder en leraar, in gehoorzaamheid aan de grote Opperherder Jezus Christus.

Nu is hij dan heengegaan om met Christus te zijn en te rusten van zijn moeiten, terwijl zijn werken hem navolgen. Wij wensen mevrouw Mul en haar kinderen de nabijheid van de HERE God toe in deze moeilijke tijd. Onze barmhartige God zal zich voor hen en voor ons een Vader blijven betonen.

Namens kerkeraad en gemeente
van de Nederlands Gereformeerde Kerk
van Dronten,
H. Schuurman, Preases
W. Koopman, scriba

De kerkeraad van de Chr. Geref. Kerk van Amsterdam-Nieuw-West geeft met ontroering kennis van het onverwacht overlijden van

DS GIJSBERT MUL

Ned. Geref. predikant te Amsterdam-Tuinstdeden Zuid/West.

Als kerkeraad en gemeente hebben wij veel te danken aan deze Dienaar van het Woord, die niet alleen een saambindende persoonlijkheid was in onze broederlijke samenwerking als gemeenten, maar ook een bewogen pastor, aan wie wij in dankbaarheid zullen blijven denken.

Hij betekende veel voor ons; de HERE trooste zijn gezins- en familieleden, kerkeraad en gemeente en geve Zijn zegen over het werk van ds Mul.

Namens de kerkeraad,
ds H. P. Brandsma, preases.
H. Vreman, scriba.

*Efeze 4:5
„Een Heer, één geloof, één doop,
één God en Vader.”*

De kerkeraad van de Chr. Geref. Kerk en de Ned. Geref. Kerk te Lelystad gedenkt in grote dankbaarheid

DS G. MUL

die haar gedurende meerdere jaren gediend heeft als consulent.

Hij is in het bijzonder van grote betekenis geweest bij het begin van de samenwerking van onze kerken vanaf 1972.

Wij willen gaarne gehoorzaam zijn aan het woord waarmee hij de prediking bij het begin onzer samenwerking besloot: „Laten wij dan ook met het oog gericht op de ene Heer, de ene Geest, de ene Vader, samen de weg verder gaan, waarop Hij ons heeft gezet.”

Namens de kerkeraad,
Ds G. Roukema, preases
W. Hijmissen, scriba

Romeinen 8:31-39

De Nederlands Gereformeerde Kerk te Deventer wil graag uitdrukking geven aan haar diepe gevoelens en meeleven bij het overlijden van

DS G. MUL, te Badhoevedorp.

Dienaar van het Heilig Evangelie te Deventer
van december 1964 tot oktober 1971.

Tijdens deze, voor onze gemeente moeilijke, periode heeft hij met zeer veel liefde, trouw aan zijn opdracht, de Kerk des Heren te Deventer gediend.

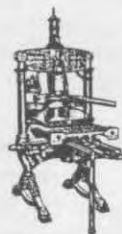
Wij zijn dankbaar voor het werk dat hij in ons midden heeft mogen verrichten. Niet alleen binnen de gemeente, maar ook daarbuiten, was hij voor allen tot hulp bereid.

De Here vertrooste zijn vrouw, kinderen en verdere familie.

Namens gemeente en kerkeraad,
Ds A. M. van Leeuwen
J. M. Dreschler, scriba

Deventer 21 oktober 1987

BIJ GEBORTE- EN HUWELIJKSKAARTEN
ONTVANGT U EEN AARDIGE ATTENTIE.

drukkers sinds 1901

Drukkerij „Steenbergen”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452
Gevestigd sinds 1901

Boeken, Periodieken en
Handelsdrukkerij